

STĂPÎNUL VÎNTULUI

Nu are televizorul ajustat la Fashion TV și nu urmărește ultimele tendințe ale modei, dar, atunci cînd face mîncare, își scoate "elegant" din tufa de viță de vie, care ține de umbră în fața casei, o pereche de ochelari de soare, pune mîna pe ceaunul cu mîncare și îl pune la "foc"... la soare.

E vorba de familia Port din sudul Moldovei, pentru care prețurile ridicate la gazele naturale și energia electrică nu sînt o amenințare, pentru că ea... utilizează energia naturală a soarelui, ploilor și vîntului...

De cum traseul o ia spre stînga, șoferul nostru, ne anunță că am ajuns la Popeasca. Deschid ușa și un iz puternic de bălegar dă "buzna" în mașină.

Un popescan, călare pe bicicletă, ne arată unde stă familia Port: "Mergeți drept înainte și pe stînga o să vedeți niște mori mari de vînt. Acolo-i găsiți". Peste vreo două sute de metri, din verdeața în care este cufundat satul, "răsar" în fața noastră două mori de vînt de cîte vreo 12 metri înălțime, una dintre care - cu diametrul de vreo 6 metri. Inscripția de pe acestea - "Centrul de valorificare a energiei netradiționale pur ecologice" - ne confirmă că am poposit unde trebuie.

La porțiță ne întâmpină dna Ecaterina Port, care ne spune că soțul, dl Anton Port, cel care și-a creat un soi de motto - "Țăranul a privatizat tehnica și pămîntul,

iar eu - ploaia, soarele și vîntul" - e la școală. (n.r. dl Port este profesor de matematică).

"Am învățat-o și pe fiică-mea să sudeze"

În cei vreo sută de metri, care despart școala de gospodăria familiei Port, dl. Anton îmi povestește că are un fiu și o fiică. "Sergiu are 34 de ani și este doctor în științe fizico-matematice, șef de catedră și profesor la Universitatea "Ion Creangă". Cînd era acasă, m-a ajutat la construcția morilor, apoi, cînd a plecat la Chișinău, am inițiat-o și pe Rodica, fiică-mea, în ale tehnicii. Dar ce, nu am dreptate? Vroia să-și facă studiile la Universitatea Tehnică deci trebuia să știe cum funcționează macanisme! Am învățat-o să sudeze, să cupleze motoare, să știe să le repare și multe altele,

pentru că cine altcineva să mă ajute pe lîngă casă?!"

De cum intrăm în ogradă, trecem în zona "tehnică" a gospodăriei, delimitată de restul ogrăzii prin acareturi care poartă "logo-uri": lăcătușărie, mecanică, tîmplărie, fierărie, uscătorie de fructe etc. Dar, să le luăm pe rînd ...

"Roata morii ..."

Totul a început în anul 1974, cînd, tînărul Anton Port a descoperit revista "Курьер" cu genericul "Forța soarelui și resursele energetice ale planetei". "Orice sursă de energie se epuizează la un moment dat. Resursele de zăcămintă de cărbune o să ajungă pentru maxim 390 de ani, petrolul - pentru următorii 10, iar gazul - 155 de ani", spune, ca un adevărat expert, dl Anton Port. S-a inspirat foarte mult din această revistă cînd a început construcția morilor și a atelierelor. În afară de aceasta, spune că a avut mare noroc să facă armata în Germania. "M-a impulsionat foarte mult cultura muncii pe care o au nemții." Cînd s-a căsătorit, avea 22 de ani și foarte multă energie. După ce și-a construit o casă, prin 1980 și-a pus pe "picioare" și prima moară de vînt, după care a urmat a doua, iar mai tîrziu și oglinzile parabolice etc.

Pentru a ne demonstra funcționalitatea morilor de vînt, "morarul" - matematician a urcat sub "pălăria" morii și a scos lanțul cu care era legată. Moara, cu un scrișnet surd, a început încet să rotească palele de metal. Viteza creștea. A urmat un șir continuu de surprize. Totul a pornit val-vîrtej! Furtunul agățat de un arac în mijlocul grădinii a început să împrăște apă peste tufe de cartofi și roșii. După ce a tras maneta din rîșniță, a început să curgă fîină, apoi, cu multă abilitate, ne-a demonstrat că și strungul este alimentat tot de energia produsă de moară, și aparatul de dezghiocat porumb, și oloinița, și ciocanul barosan de la fierărie. Apoi a cuplat gaterul de tăiat lemne, și generatorul electric. Toată ograda adîncită pînă atunci într-o liniște specifică satelor, a început să forfotească.

Condiția obligatorie pentru funcționarea acestor mecanisme este viteza vântului cuprinsă între 3 - 20 m/s. Pentru situațiile în care vântul nu este "lucrative", dl Anton Port și-a dotat toate utilajele din ogradă cu manete, care permit punerea lor în funcțiune și în mod manual.

"Zona noastră e cam secetoasă și nu prea avem cu ce stropi plantele. Am hotărât să-mi construiesc un rezervor. Îl alimentez cu apa venită direct din drum". Inventatorul Anton Port a săpat un șanț în drum, care direcționează șuvoaiele de apă în bazinele sale. Iarna, bazinele servește drept beci. Vreo două ploi de primăvară îi asigură familiei Port o rezervă de vreo 30 de tone de apă, care îi este suficientă pentru întreaga vară. N-a stat niciodată să calculeze câți bani a investit în toată mașinăria asta, spune că se străduie să le facă cu investiții modeste; mai face câte o vizită și pe la depozitele de fier vechi și, dacă i se pare potrivită vreo unealtă, o aduce acasă. Drept confirmare sunt și rafturile ticsite cu bucăți de metal. "Piatra de măcinat făina, de exemplu, am adus-o din Germania. Dar cât costă totul în ansamblu, nu știu. Cineva mi-a propus pentru moară un autobuz LAZ nou-nouț. Eu arunc banii în vânt, iar vântul mi-l restituie înzecit".

Rișnița

Toate utilajele sunt dotate cu manete inclusiv și strungurile de lăcătușărie

Gaterul de tăiat lemne

Fierăria

Energia eoliana

Morile de vânt se foloseau în secolul al VI-lea în Persia (actualul Iran). Spre deosebire de tipul care mai târziu a devenit răspândit în vest, aceste mori de vânt aveau un ax vertical cu vele care se roteau pe suporturi orizontale. Pietrele de moară de la capătul inferior al axului măcinau cerealele pentru a obține făină. Prima menționare a unei mori de vânt în Europa se referea la cea din Bury St. Edmunds din Suffolk, Anglia.

Primele mori de vânt din Europa erau de tipul moară stilp. Velele se roteau pe un plan aproape vertical, iar corpul morii de vânt era montat pe un stilp central. O pirghie lungă, numită manetă de întoarcere, se prelunga în spate. Când direcția vântului se schimba, morarul apăsa pe maneta de întoarcere pentru a roti moara cu fața spre vânt. Cu timpul, morarii au găsit căi de a folosi moara și în alte scopuri, precum ridicarea sacilor

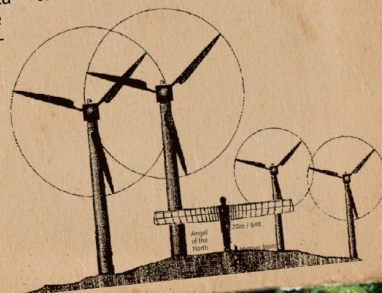
de cereale. Olandezii au început să folosească morile de vânt pentru a drena apa de pe cîmp.

Generatoare de vînt

În unele regiuni din Țara Galilor, Scoția, America de Nord și în unele țări din Europa funcționează mori de vînt, conectate la generatoare de electricitate. În unele țări s-au construit "ferme de vînt", care constau din zeci de generatoare întinse pe

cîmpuri expuse vîntului. Cu toate acestea, unii specialiști susțin că viitorul energiei eoliene la

Strungul

Poezii cioplite în lemn

În timp ce mecanismele sînt puse în mișcare, stăpinul ne invită în Casa Mare, unde în locul tradiționalei lustre stau niște heruvimi ciopliți în lemn. Pe un perete are cioplite în lemn arborele genealogic al familiei Port și poezii de Mihai Eminescu. În timp ce studiem obiectele meșterite de dl. Port, aceasta apare îmbrăcat în costum național aducînd un fluiet, un corn, un caval, o

ocarină și o tilincă. Aflăm că, o săptămînă în urmă, interpretul Anton Port, a ocupat locul II la festivalul „La stîină”, organizat în satul Iermoclia. Ne-a cîntat și nouă din toate instrumentele, încheindu-și prestația cu o melodie interpretată la o frunză de nuc. Nu în zadar e prieten cu Liubomir Iorga!

Pompa de apă

Create cu un deosebit spirit inventiv mecanismele păstrează un aspect exterior medieval.

Pîine și cartofi coptți la soare

Chiar în fața ușii care duce în Casa Mare, cîteva tufe de viță de vie ascund alte două surprize ale gospodăriei Port – caloriferele solare și două oglinzi parabolice. Apa din calorifere poate ajunge la temperatura de fierbere. Respectiv, familia Port de la Popeasca are apă caldă în robinet. M-au impresionat oglinzile parabolice din fața casei. Una din ele amintește de o farfurie uriașă. Are diametrul de 2.2 metri și are pe centru un cîrlig de care stă agățat un ceain. „Putem face mincără fără nici o problemă”, ne spune dna Ecaterina Port. „Dacă dorim putem

topi și metal, pentru că oglinzile mele produc o temperatură de 1700 de grade Celsius”, intervine dl Port. Pentru a ne demonstra acest fapt el pune mîna pe un ciocleț de porumb și îl fixează în focarul oglinzii parabolice. În două secunde, cioclețul ia foc. Cealaltă oglindă are forma unei curbe și are montată o nișă în care soții Port coc pîine și usucă fructe. Pîinea se coace în circa 30 de minute. ►

Pompe de vînt

Morile de vînt se mai folosesc și acum în unele țări pentru măcinarea cerealelor. Pompele acționate de vînt, sînt folosite pentru a extrage apa din fîntini în regiunile izolate ale Australiei și Africii de Sud. Apa pompată este acumulată într-un rezervor din apropiere. Deși în limbajul uzual sînt numite „mori”, specialiștii le numesc mașini sau pompe de vînt. Elicea de obicei are un diametru de 3-4 metri și constă din circa 20 de pale din oțel ștanțat. Roata este montată pe un stîlp mecanic, avînd înălțimea de

aproximativ 8 metri. O derivă verticală plasată în spate, menține roata cu fața spre vînt.

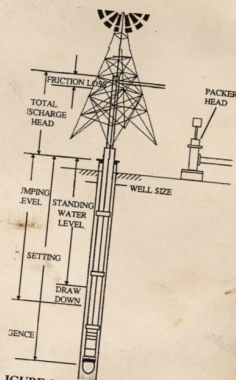

FIGURE 1: Typical Wind Pump

Foto: Dorin Cucicov

Excursii turistice în ograda familiei Port

Îl întreb dacă și-a patentat invențiile. "Da de unde? Decît să cheltui bani pe hîrtoage, mai bine mai construiesc ceva", răspunde dl Port. Dimpotrivă, cei care vor să-și facă moară de vînt acasă, vin și-l consultă pe interlocutorul nostru și acesta nu doar că are bunăvoința să le explice totul în detalii, le dă chiar și cite o schiță. Cu această ocazie a organizat și cîteva seminare în raionul Ștefan Vodă. În afară de aceasta, colaborează cu Academia de Științe și Universitatea Tehnică din Moldova, unde participă la construirea generatoarelor multipolare.

Pentru că și-a cultivat atîtea abilități și are ce arăta lumii, familia Port a fost inclusă și în ghidul turistic al raionului Ștefan Vodă. Confirmare că merită acest lucru

este și "Registrul Vizitatorilor" familiei Port. Printre părerile expuse în el am deslușit și opinii ale unor turiști din Germania și Olanda.

Ne-am despărțit în grabă de soții Port. Picături mari de apă au început să ne bată pe umeri, dîndu-ne de știre că e timpul să plecăm. Am urcat în mașină, am băgat vitează și norii grei de ploaie au rămas în urmă. Au rămas la Popeasca. Au rămas acasă la omul care are puterea de a stoarce norii, de a înnoda vînturile și de a împleti razele soarelui. Las' că le vine el de hac!

Mariana Arsene - Cușnir

La această oglindă parabolică se coace piine

Oglinda multifuncțională a familiei Port are un diametru de 2.2 m

Apa caldă nu este un lux pentru ei.

Foto: Dorin Cucișov